

378:[377:334,55](082)

CP 79

**ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНО МОБІЛЬНОГО ФАХІВЦЯ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР**

**МАТЕРІАЛИ
III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

м. Кривий Ріг, 23–24 квітня 2015 р.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО МОБІЛЬНОГО РОБІТНИКА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Sushentz2009@ukr.net

Найважливішим напрямом модернізації професійно-технічної освіти в Україні є подолання її замкнутості, перетворення професійно-технічних навчальних закладів у відкриті соціально освітні системи, професійні центри, діяльність яких спрямована на вирішення актуальних економічних, соціальних, культурних проблем міста, регіону, держави в цілому.

Система професійно-технічної освіти в Україні відчуває нині значні проблеми у своєму розвитку. Перш за все, відсутнє чітко виражене державне і регіональне замовлення на підготовку випускників. Застарілі кваліфікаційні вимоги і номенклатура професій призводять до рекламацій з боку роботодавців стосовно рівня і якості підготовки випускників. Все це обумовлює необхідність прямої взаємодії між професійно-технічними навчальними закладами та економічними, соціальними структурами, які можуть допомогти у формуванні точного замовлення на випускників. Ситуація ускладнюється тим, що реальними замовниками кадрів є керівники підприємств і фірм різних форм власності, які внаслідок нестабільності економічної ситуації не можуть розробити довгостроковий прогноз затребуваності професій і відповідне кадрове замовлення. Зрозуміло, що розробка регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів не може обмежитися діяльністю лише державних структур. Вирішення цієї проблеми вимагає спільної діяльності органів управління професійно-технічною освітою, служби зайнятості, професійно-технічних навчальних закладів, представників роботодавців різних форм власності.

У сучасних умовах все більш актуальним стає питання формування нової системи відносин між установами професійної освіти та освітніми установами, підприємствами, службою зайнятості. Такою системою відносин є система соціального партнерства.

Дослідження показало, що в міжнародній та українській інноваційній практиці професійно-технічних навчальних закладів йдуть активні пошуки різних форм і технологій взаємовигідного співробітництва навчальних закладів з різними суб'єктами соціального партнерства. Головним з критеріїв соціального партнерства в сфері професійно-технічної освіти можна вважати реалізацію основного завдання професійно-технічного навчального закладу - затребуваність випускників на ринку праці. Відчуваючи потребу в кваліфікованих професійно мобільних кадрах, роботодавці стали виявляти більшу зацікавленість у діалозі з професійно-технічними навчальними закладами. У зв'язку з цим почали формуватися сучасні вимоги до випускників професійно-технічних навчальних закладів з боку галузі: здатність працювати на новому високотехнологічному обладнанні; використовувати у професійній діяльності сучасні інформаційні технології; готовність до саморозвитку та безперервної освіти; відповідальність за результати своєї діяльності; необхідність безпосереднього спілкування працівників з клієнтами та замовниками; працювати в колективі, команді тощо.

У зв'язку із зростанням вимог до кваліфікації та якості підготовки випускників основним завданням професійно-технічного навчального закладу є підготовка професійно мобільного кваліфікованого робітника, який би відповідав повному обліку вимог роботодавців. Тож, потрібен постійно діючий механізм трансляції цих вимог у систему професійно-технічної освіти. Оскільки професійна освіта і навчання,

безсумнівно, є істотним чинником для розвитку галузі регіону, особливу важливість набуває ефективна система соціального партнерства, яка розуміється як взаємовигідна конструктивна, довгострокова взаємодія професійно-технічного навчального закладу з роботодавцями, профспілками, батьками, громадськими організаціями.

Стратегічними орієнтирами партнерських взаємодій професійно-технічних навчальних закладів є: розвиток і реалізація системних проектів у галузі підготовки кадрів для підприємств галузі; задоволення поточних і перспективних потреб партнерства у висококваліфікованих робітничих кадрах; формування постійно оновлюваного банку даних про потребу регіону в кадрах фахівців; створення інфраструктури стратегічного партнерства; посилення ролі підприємств у навчанні компетенціям, що відповідають конкретним вимогам виробництва; проведення аналізу ринку праці та вироблення прогнозів розвитку регіонального ринку праці галузі.

Таким чином, результатом соціального партнерства в діяльності професійно-технічного навчального закладу повинно стати: створення умов для забезпечення кожному учневі можливості формувати індивідуальну освітню траєкторію і отримувати необхідну професійну підготовку; усунення дублювання професій; облік запитів ринку праці до професійних компетенцій випускників і змісту підготовки у сфері професійної освіти; створення умов для професійної мобільності; більш ефективне використання бюджетних коштів, що виділяються на підготовку професійних кадрів; сприяння росту конкурентоспроможності української економіки.

Теоретичне вивчення проблеми та вивчення існуючої практики соціального партнерства дозволили виділити три його рівні.

Перший рівень – *формування освітнього замовлення*. Організаційно-педагогічне забезпечення цього рівня складається з проведення маркетингових досліджень на освітні послуги, а також організації спільної діяльності з соціальними партнерами з профорієнтації та роботі з абітурієнтами. Зауважимо, що професійно-технічному навчальному закладу необхідно постійно працювати над своїм іміджем, позиціонуючись як компетентний соціальний партнер, що знає актуальні потреби підприємств (ринку праці) та сучасні вимоги до професійної освіти і навчання. Одночасно професійно-технічний навчальний заклад повинен сприяти зміцненню позитивного іміджу тих підприємств-партнерів, хто активно і якісно співробітничав з ним.

Другий рівень – *виконання освітнього замовлення*. Організаційно-педагогічне забезпечення цього рівня складається з створення умов для якісного освітнього процесу на всіх його стадіях до етапу державної підсумкової атестації, де дається оцінка якості професійної підготовки випускника, виходячи з вимог Державного освітнього стандарту до знань, умінь і навичкам на основі організації спільної роботи з соціальними партнерами.

III рівень – *працевлаштування, адаптація випускника та його кар'єрне зростання*. На цьому рівні якість освіти оцінюється через сформованість компетенцій: ключових, професійних, спеціальних. Їх співвідношення змінюється зі зміною соціального замовлення і з урахуванням особливостей соціальних партнерів (роботодавців). Так, наприклад, в сфері обслуговування в більшій мірі затребувані комунікативні компетенції, а на виробництві – спеціальні.

Таким чином, якість професійної підготовки, як один з основних критеріїв професійної мобільності випускника, включає в себе інваріантний і варіативний компоненти. Інваріантна відповідає вимогам Державних освітніх стандартів ПТО у частині знань, умінь, навичок, а варіативна визначається специфікою роботодавця, його вимогами. І в цій частині – широке поле співпраці професійно-технічного навчального закладу з соціальними партнерами. Роль соціальних партнерів є динамічною і

варіативною. Вони можуть бути замовниками освітніх послуг, авторами вимог, експертами щодо виявлення відповідності знань і умінь випускників висунутим вимогам, консультантами.

Олександр Олександрович Сушенцев

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ЯК УМОВИ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ФАХІВЦЯ НА РИНКУ ПРАЦІ

sansan1973@rambler.ru

Поява ринку праці і розвиток ринкових відносин вимагають підготовки таких фахівців, які були б конкурентоздатними на ринку праці вже на початку своєї професійної діяльності.

Водночас, необхідність урівноваження запитів суспільства, загострення конкуренції на ринку праці актуалізує потребу у формуванні конкурентоздатності майбутніх фахівців, зокрема техніків-електромеханіків, які володіють розвиненими особистісними якостями і мають спеціальні знання та вміння у сфері професійної діяльності, тобто є професійно мобільними. Практика сучасної ринкової економіки свідчить, що саме професійна мобільність забезпечує конкурентоздатність, професіоналізм і компетентність фахівця, тобто ті якості, від яких залежать життєві й трудові успіхи.

Актуальність і доцільність дослідження зумовлюється теоретичним і практичним значенням пошуку шляхів формування професійної мобільності як необхідної умови конкурентоздатності майбутніх фахівців, зокрема техніків-електромеханіків під час їх професійної підготовки.

На основі вивчення стану досліджуваної проблеми виявлено низку суперечностей між:

- вимогами соціального замовлення до підготовки конкурентоздатного техніка-електромеханіка і нерозробленістю в науковій теорії чіткої системи критеріїв оцінки сформованості професійної мобільності як особистісно-професійної якості фахівців відповідного профілю;

- розрізненістю існуючих підходів до формування конкурентоздатності фахівців і відсутністю науково обґрунтованої цілісної моделі формування конкурентоздатності майбутніх техніків-електромеханіків у процесі вивчення фахових дисциплін, що розкриває специфічний зміст і технології їх навчання;

- потребами практики в наявності системи варіативних методик формування конкурентоздатності майбутніх техніків-електромеханіків у процесі вивчення фахових дисциплін і недостатньою обґрунтованістю їх ефективності щодо представників відповідної професійної галузі;

- потребами в діагностичних методиках визначення рівня сформованості конкурентоздатності і нерозробленістю діагностичного інструментарію, необхідного для ефективного здійснення моніторингу професійної мобільності майбутніх техніків-електромеханіків.

Узагальнення результатів наукових досліджень дозволило виявити, що професійна мобільність і конкурентоздатність працівника зумовлені економічними і соціальними чинниками сучасного етапу розвитку нашої країни, а процеси, що відбуваються в економіці, формують нові вимоги до якості робочої сили і визначають професійну мобільність працівника, який би був конкурентоздатним на ринку праці.